

KOMUNISMOA

50

urtez gero

jose ramon beloki

Aldia, esan oi da, epaillerik zuhurrena. Urteak zehar, gauzak eta arazoak garbitu ta argian jarriaz joan oi dira. Honela, nahaspillik aldrebeseak ere izan oi dute bere argi sasoia. Berrogeitamar urte geroago, edozein errealdadeen arpegiak antzaldatu-edo egiten dira, beste itxura bat agertzen dute.

Hauxe bera gertatu zaio komunismoari. Berrogeitamar urte geroz (1917-1967), ezin esan gauzak berean dirautenik. Eritzi asko ta asko dira aldatu direnak. Apika, komunismoa bera ere aldatuz aldatuz dijoa zenbait lekuetan. Horregaitik, hona hemen nere galdera: zer dio, zer uste ta itxaro du egun Errusi-ko herriak komunismotik?

Gaian sartu aurretik, ordea, argiketa bat egin dezadan. Komunismoa sozialismoarengandik bereiztu arren, hemen berdithean darabilzkit. Izan ere, **Doktor Zivago**-k esaten duanez, "galdu egiten da bat sozialismoaren doñu guztiak bereizterakoan eta, gainera, ez da hain alde bereizirik nabaitzen boltxebike ta beste sozialisten artean" (1). Ezin gindezke orain argibide zehatzagorik ematen gelditu. Bakarrik esan dezagun, izatez ta gertatzez, Errusi-n ez zirela bereiztu: sozialismoa komunista izandu zen beti.

Errusotar komunismoaren erreboluzioari buruz Errusi-ko herriak pentsatzen duana jakiteko, guztiz egokia derizkiot Boris Pasternak-en **Doktor Zivago** eleberruari. Eleberria den ezker, ez du historiari- egiten. Halere, ezin diteke esan edestiatik urrun edo at dabillenenik. Bai zera. Historiaren muñña adierazteko edozein histori-liburu baiño apro- posago derizkiot. Ba, historiaren muñña gizonak osatzen dute, eta ez historia liburu batek konta dezaizkiguen gertaerak. Gertaerak gain- girozkoak ditugu eta beren balioa, ekin diogun lan honetarako behin- tzat, muññaren adierazpide diren neurrian dago. Bestela berriz, Doktor Zivago-ren irizpideen sendo ta irmogarri bezela, beste zenbait aburu ere honera ekartzen salatuko naiz, burugabekerizko jokutzat iñork salatu ez dezaidan idazlantxo hau. Beste gaberik, goazen arira.

Indarkeria

"Guztia odol itxasope batean geldituko da blai (...) Odol itxaso hau erreboluzioa izanen da" (2), esaten du Chura Schlesinger erre- boluzio zaleak. Eta hala gertatu zen.

Erreboluzioak duen arpegirik gogorren eta gogaigarrienetakoa an- kerkeria ta odol ixurtzea dugu. Erreboluzioak ta bere ondorenak orobat eruz baiño ere erruzago ixuri zuten odola Errusi-ko lurraldeetan. Lenin-ek eta Stalin-ek ez zuten gizona maite. Nahiz gizonaren eta gizon pobreaken alde erreboluzioa hasi, ez zuten uste gizonengandik ezer espero zitekeanik. Beraientzat proletargoa ez ziran Errusi-ko herria osatzen zuten gizon arrunt haiek, baizikan proletargoaren ideia aragitzen zuten gutxitxo batzuek, eta, batez ere, agintaritza osatzen zutenak. Horregaitik, inportanteena, gizon bakan hauek eutsitza zen, agintaritza irmo mantentzea. Beste gizonak ez zuten ardura gehiegirik.

Txundituta gelditzen da bat Doktor Zivago-n azaltzen diren hain- beste gogorkeriek. Esan diteke, erreboluzioa erreboluzioagaitik egiten ari zirela, odol ixurtzea odol ixurtzeagaitik, eta ez, berak ziotenez, etorkizun hobea ta gizon zorionsu batengaitik. Ekarki dezagun

honuntz eredutzat Pamfil Palykh pertsonajea. ...“propaganda txin-
tik gabe ere ikaragarritzko amorru zoro bat sentitzen zuen intelektual,
jauntxo eta ofizialekiko”. Guk esango gendukeanez, erabateko asta-
kirtena zen, pizti amorratu bat. Ba, komunisteri, bere “gizatasun eza,
norbere maillakoekiko kontzientzi nabarmen eta oso aparteko bat iru-
ditzen zitzairen; bere ankerkeria, proletargoaren barne-indarraren eredu
eta erreboluziorako sen berezi baten ejenplu”. Kapitain eta aintzin-
darien oro errespetu zioten, bere tasun hauek bideko. Ikus 401-gn. horr.

Bestaldez, berriz, komunistek berak ez dituzte ukatzen garai har-
tako krudelkeriak. URSS-ko komunisten 22-gn. billeran erabillitako
gaietan, batek honela zion: Pertsonalitatearen gurtzapen aroan egifi-
kako krimen guztiak ez dira berriz gertatuko (3). Areago, gaurko
Errusi-ko komunistek ez dizkiote barkatu Stalin-i bere basakeriak eta,
horregaitik, benetan adieragarri haxe, “desestalinizatzen” hasi dire
agintaritzak beraren babes ta eragipenean. Parentesi artean, hau litza-
ke momentua beste galdera bihurri bat jaulkitzeko: “desestalinizazio”
honek ez ote du esan nahi Errusia liberalizatzen dijoela, komunismoa
lehengo bere garbitasun hura galtzen, eta ia benetako komunismoa
gaur egun Txinakoa ez ote dugun, eta ez errusoa...

Bai, ene iritzira ezin diteke ukatu aspaldiko indarkeri ta gogorkeri
haiek zenbait arazoetan aldeniduz dijoazela. Honela dio Bernard Fé-
ron-ek, eta arrazoi duelakoan nago (4). Hori bai, era honetako baiez-
pen bat ongi mugatu beharra dago, Féron berak dionez. Oraindik
orain totalitarismoa da Errusi-ko gaitzik okerrenea eta beste gaitz
oroen iturburu (5). Sustraiean erreboluzio garaiko gaitz berdifiak di-
raute. Libertadearen izenean, gizonak lotuago uzten dituzte (ikus
Doktor Zivago, 390-gn. horr.) “Ostiko bat ematen didate eta zuk
dionez nere onerako egiten. Ez, zoratzeko ere ba da hau” (D. Z.,
64-gn. horr.). Estadu gogor baten menpean ez-ezik, askozaz ere oke-
rrago den “super-estado” baten menpera eraman dituzte (D. Z.
257 horr.).

Horregaitik, errusotar herriak ezin du etsi komunismoaren men-
pean. Gaurko gazteak ez dute deusik konprenitzen. “Nere aitak —dio
gazte batek— ba zekizkian Stalin-en bidegabekeriak oro. Hala ere,
heriotz aurretik, partidurako kandidatura presentatu zuen. Nik ezin
dut hau ulertu ta ezin dezaioke barkatu”. Eta geroxeago: “Jende
asko daukat inguruan ikaragarri sofritu duena. Gazteek uste dute bere
gurasoak aberetuak zeudela hainbestekoak pairatzerakoan. Ixil gel-

ditu dira neurrigabekeri oroek ikusita. Zeren izenean? Absolutuaren izenean" (6).

Ta honekin beste puntu batera heldutzen gera.

erlijiotasuna

Mme Jeannette Vermeersch-ek: "Gaur ospatu dugu Aszentsio edo Igokunde eguna". Hitz hauek Gagarin astronautaren goi-ibilleraren ondoren esanak dira.

Komunismoa ongien konprenitzeko erlijio mogimendu bat bezela begiratzea da. Bestela, ene iritzian, ezin ditekete deus ulertu. Bakarrik erlijioak askatu ditzazke komunismoaren kontradiziozko korapilloak. "Ez dira dutenarekin konformatzen: nahi lukete, gutxienez, lurbira osoaren neurriko ta maillako den zerbait. Mundu berriaren eraikitzeak eta aroen igaro beharrak xede-leku dute beraiengan" (D. Z., 341-gn. horr.). Doktor Zivago berak komunisteri erantsitzen dien mistizismo kutsuak ez du besterik esan nahi. Erreboluzioaren intelektualek erreboluzioa erlijio egin zuten. Ta erlijioak beste oroen sakrifizioa eskatzen du: edo ni edo besteak.

Hemendixetik datorkio komunismoari bere haunditasuna. Honela konprenitzen da gizonak libre egitearren gizonak berak ukatzeraino iristea. Kultura, artea, zibilizazio guztia, serbitzari leial bezela portatzen ez badira, komunismo-erlijioaren aldre aurrean sakrifikatzen prest egotea. Beste erlijio guztiak desegiten alegintzea...

Bere erlijiotasuna kendu orduko, komunismoa sistema ekonomiku ta politiku huts billakatzen da, bere absolutismoa galduaz, Europa-ko sozialismoen antzera. Beraz, komunismoari berean eusteko, berriro esan dezagun, absolutista behar du izan, Txina-koaren arabera. Agintaritzak eskubide guztien jabe izan behar du, txoko guztietan agindu behar. Ta, hontarako, indartsu izan. Horregaitik, batez ere militarrek aginduko dute. Xabier Mendiguren-en hitz-moldeak artuaz, "politikotasunaren" menpean erori behar du sozialismo komunistak. Eta honela, Mao Tsetoung-en alboan Ling Piao-k egon behar. GPU izango da laguntzarik egokiena komunismoa ezartzeko. Ta Stalin izkututzen danean, Beria, poliziaren buru izana, hillik aurkitua izango da bere etxean.

Halaz ere, ezin ukatu gogortasun guzti hauen artean, erlijio dan ezkerero, zerbait haundi ba duela. Bakarrik, oker bidetik dijoan haunditasuna izatea.

Baita ere, ordea, erlijio izateak halako xinpletasun bat ematen dio komunismoari, umekeri antzeko zerbait. Alde hau argitzeko, kontu artu besterik ez daukagu Gagarin-en ibillera ondoren esan ziren hainbeste hitz xinplez. Garai bateko materialismoaren antzera, gorputza erdibitzerakoan animarik ez zutela aurkitu eta itxaso berri batekin topo egin bazuten bezela, animaren eza aldarrikatzen hasten dira, konturatu barik, deskuidoaz animarekin eman izan balute, orduan bakarrrik deadar egin zezaketela animaren hutsa, ta ez bitartean. Horixe bera gertatu zaie Gagarin-en igoeran Jaungoikoa ez arkitzearekin. Puntu honetan bertan ekarri genitzake baita ere beste zenbait adieragarri: esate baterako Biblia nolaz esplikatzen duten (7), jakintza zientifikoa nola erlijioaren alperrikakoa ta ezifa adierazten dijoan(8), tabar.

Jakina, erlijioaren barruan dagoenarentzat, dogmakeri utsetik bizi denarentzat, gauza hauek guztiak ez dira inolaz ere umekeriak. Aitzitik, benetako zio pixugarri dira, ondoren artuko diran jokaera guztien nundik-norakoaren erabakitzailleak.

Erlijiotasun hau galtzen hasi orduko, berriz, geroz ta nabarmenago ikusten da guzi hioen "umekeria". Hain zuzen Erruso-tar herriari horixe gertatu zaio. Khristina umearen jokaeran errepresentatuak bezela arkitzen dira komunistak, Doktor Zivago-rentzat. Injustiziaren kontra komunismoak arturiko jokaerak Khristina umearenarekin ba du zer ikusirik franko (D. Z., 350-551 horr.). "Geroaren egun sentia, mundu berri baten jaiotza, gizartearen argi emaillea. Hauek entzutera-koan, zera bururatzen zaigu aurren-arrenez: hau irudimena! Ordea, hitz lodi hauek maizegi entzuten badira, talentu ezagaitik da izan" (D. Z., 328-gn. horr.). "Ba dakizu nundik datorren oro aldatu beharren ezin egon hau? Ezer konkretorako gauza ez izatetik, talentu faltatik" (D. Z., 341-gn. horr.). Umearen jokaera lez, griñaren eragipe-nez artuago da buru argitsuz baiño. Horregaitik, arrazoiz galdetu gindezke ia komunistak borondate onez ote dabiltzan, benetan, Gorki-ren Pablo harek zionez egia maite ahal duten. Doktor Zivago borondate ona ukatzeraiño joango da: "Edozer gauza asmatzen dute egia gibelatzearren. Politika zearo arbuiatzen dut. Ez zaizkit gogoko egia maite ez duten gizonak" (D. Z., 296-gn. horr.).

geroaren itzaropena

"Nik nahi dudana da bizi, bizi. Bihar ez, gaur". Mosku-ko teatro batean jendetaldeak txalotutako hitzak.

URSS-ko komunisten 22-gn. billerak deklaratu zuanez, 1980-rako komunista gizartea osaturik geldituko da.

Beti dute komunistek guzien esplikaziorako iges bide bat: geroaren promesa. Horixe dute beren erlijioaren ideia ardatzenetako bat. Ta erlijioa dan ezkerro, ez dago arrazoirik bere egon tokitik bota dezakeanik. Arrazoi guztiak kanpotik gelditzen dira, ez dute mamia unkitzen. Beraz, ez dute balio. Komunismoaren bortxazkeriak, bere kontradizioak, bidegabekeriak eta... ez diote deus esaten komunista bateri sistemaren aurka. Gehienik ere gizonak epaitu ditzakete. D. Z.-k dionez, "bi hitz-molde diferente dira. Ez dago elkar arkitzerik era honetako eztabaida batean" (D. Z., 299-gn. horr.).

Errusi-n, ordea, komunismoa erlijioa izateari uzten dijoa. Gaurko gazterlarentzat, lehen ikusi dugunez, "xedeak ez ditu bideak oro zillegitzen" (D. Z., 389-gn. horr.). Biharko bizitzak ez die hainbeste ajolik, gaurkoak baiñio. Eta "ez dute uste bortxaren bidez deus erdietsiren denik. Ostera, onak onaren bidez erdietsi behar du" (D. Z., 299-gn. horr.). Horregaitik, iruditzen zaie, komunistek "inportanteena ahaztu dutela: ots, ezin ditekeala bortxaz maitatu ta oker jokatu dutela gogo ez zutenak ere askatzerakoan ta zorionik nahi ez zutenak ere zoriontsu egiterakoan" (D. Z., 390-gn. horr.).

.....

Komunismoa erlijio bezela, desagertzera epaitua dago. Ba, berarengan inportanteenak ez du aldaketarik ametitzen. Bere aldaketak ekonomi ta politika sailletik ez dira pasatzen. Eta honela, funtsean berdin dirau. Arik eta berak aldarrikatutako dialektikaren bidez beste batek bazterreratu dezan artean. Apika, ez zala arrazoirik falta Vdovitchenko-ri: "Ez makurtu, Bonifatsi! —esaten dio berarekin hiltzera dijoan lagun bati. Zure hitzak ez diete hoieri deus esaten. **Opritchniki** berri hauek, molde berriko gizerailleok, ez zaituzte konprenituko. Zuk ez galdu adorerik. Jakingo du edestiak oro garbitzen. Jakingo du geroak komisariopel hontako agintaritzar ta beren egia ustela lotsakizun abean josten. Martiri bezela hiltzera goaz gure ideien alde, erreboluzio mundial baten egun sentian. Gora espirituaren erreboluzioa! Gora ludi osoan anarkia!" (D. Z., 411-gn. horr.).

Berriro ere, bada, kondaira epaillerik zuhurrena...

OHARRAK:

- (1) Boris PASTERNAK, "El Doctor Jivago", Noguer Editoriala, Barcelona-México, 1959-zazpigarren edizioa, 388-gn. horr.
- (2) Aitatu liburuan, 209-gn. horr.
- (3) Ikus "Informations catholiques internationales" (I.C.I.), 1961, 157-gn. zerbakia.
- (4) Ikus I.C.I. lehen aitaturiko zerbakia.
- (5) Ikus "Vida Nueva", 1967, 560-gn. zerbakian "La Unión Soviética cumple 50 años", Antonio Alférez.
- (6) REALITES frantses aldizkarian, 1967, 252-gn. zerbakian, "Les 18-26 ans en URSS: si peu marxistes... et si profondément slaves", 32 horr.
- (7) I.C.I., 152-gn. zerbakia, 30-gn. horr., 1961.
- (8) I.C.I., 1961, 143-gn. zerbakia, 13 horr.

————— **Juan antonio letamendia saritua** —————

"Asociación Guerediaga de Amigos de la Merindad de Durango"-k, Euskaltzaindiaren eta Bizkaiko Ahorro Kaxaren laguntasunarekin, "Kirikiño" ipui sariketa batera deitu zuen.

Ainbat lan aurkeztatu ziran eta juradu bat izendatu zan saria nori eman erabakitzeko: Antonio Arrue, Juan San Martin eta Alfonso Irigoyen, Euskaltzaindikoak. Bil-durik, erabaki zuen lendabizikoa "**Joxe Proletario**" deritzan lanari ematea. Bere autorea, Juan Antonio Letamendia, Angiozar-ko apaiz gaztea.

Atsegiñez ikusten du JAKIN-ek bere lankidetako bat saritua. Zori onak, Letamendia!